

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תיק 1269656/13

בבית הדין הרבני האזורי באר שבע

לפני כבוד הדיינים:

הרב אהרן דרשביץ – אב"ד, הרב עובדיה חפץ יעקב, הרב אברהם צבי גאופטמן

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ טו"ר דבורה בריסק)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד עו"ד יהושע שוירץ)

הנדון: סמכות בית הדין לדון בהשבת הוצאות עתיד צפויות גם לאחר בע"מ 7628/17 עתיד? כלומר מזונות?

פסק דין

בפני ביה"ד תביעת האשה ל"השבת הוצאות" של מזונות קטינים.

רקע עובדתי

הצדדים נישאו בשנת תשע"ב (2012), ולהם 3 ילדים משותפים, ילידי 3/2013, 12/2014, ו-1/2016. המשפחה משתייכת לחסידות [...].

ביום 7.6.2020 הגישה האשה בקשה ליישוב סכסוך. לפי האמור בפרוטוקול הדיון הראשון, הצדדים נפרדו לאחר פתיחת תיק י"ס.

ביום 5.7.2020 ניתנה החלטה לקיצור תקופת עיכוב הליכים לאור המלצת יחידת הסיוע, בהתאם להוראות תקנה 16(א)(10) לתקנות להסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה.

למחרת, ביום 6.7.2020 הגישה האשה תביעת גירושין כרוכה, כולל מזונות קטינים.

בדיון ביום א' בחשון תשפ"א (19.10.2020), התנגד ב"כ הבעל לסמכות ביה"ד בענין מזונות הקטינים. יפה. כפי שצריך. ביה"ד הורה לצדדים להגיש סיכומים בנושא סמכות במזונות.

לאחר קבלת הסיכומים, ביום י"ח בחשון תשפ"א (05.11.2020) נתן ביה"ד החלטה בענין הסמכות אשר נאמר בה:

"כפי שהזכיר ב"כ הבעל בסיכומיו, בבע"מ 7628/17 בדעת הרוב נפסק שעל פי הלכת שרגאי תביעת מזונות עיקרית לא ניתנה לכריכה, וניתן לתובעה בביה"ד רק בהסכמת שני הצדדים, לפי סעיף 9 בחוק הנ"ל. אם כי לא נחה דעתנו כלל מקביעה זו, ולדעתנו היא מנוגדת לפשטות סעיף 3 הנ"ל ואף מעוותת אותה, לפי המצב המשפטי השורר בארץ בעת הזאת, ביה"ד אינו מוסמך עפ"י חוק לדון בתביעת מזונות הקטינים של האם [...]"

אולם, גם לפי פס"ד הנ"ל, ביה"ד מוסמך עפ"י סעיף 3 לדון בתביעת השבת הוצאות של האם, שלפי פסה"ד הנ"ל הכוונה היא להוצאות עבר או שצפויות בעתיד הקרוב כלומר, מציגים עמדה שונה. לפחות מנסים. כמובא שם:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"תביעה להשבת יציאות" במוכן הלכת שרגאי היא תביעה שהצדדים לה הם הורי הקטין, כאשר ההורה שהוציא הוצאות עבור מזונות הילדים בהם חייב ההורה האחר תובע את השבתם. תביעה זו היא תביעה כספית להתחשבנות בין ההורים, בה הילד אינו צד כלל, ואין נקבעים במסגרתה החיובים המהותיים למזונות הילדים. תביעה כזו יכולה להתייחס להוצאות שההורה התובע כבר הוציא עבור מזונות הילדים, או הוצאות ידועות שהוא עומד להוציא בזמן הקרוב **זה כבר פולש למזונות**, כגון הוצאות קונקרטיביות שהוא כבר התחייב או חויב להוציאם נכון לאותה עת.

יודגש שבתביעה זו של "השבת הוצאות" אינה דרושה הסכמת הצד השני, אלא שהתביעה תעמוד במבחן הכריכה המשולש, כמקובל. **הם בעצם "מלמדים" את בא כוח האם על הדרך הנכונה, לטעמם כמוכן, לתבוע מזונות ברבני. האם ראוי?**

אולם, תביעת המזונות הנוכחית, אם כי היא מתייחסת גם למזונות עבר מאז הפירוד, הוגשה כתביעת מזונות רגילה, ולאור כך, היא נדחת.

זכות האשה לתבוע השבת הוצאות כמוגדר לעיל, בהגשת בקשה מתאימה ובצירוף מסמכים רלוונטיים. בהעדר פנייה נוספת, התיק ייסגר בעוד 30 יום. **ואז אומרים לאישה, הסברנו לך, עכשיו אנא בצעי. החזירי לנו את כוחנו.**

ביום 8.11.2020 הגישה האשה "תביעה/בקשה להשבת הוצאות עבר או הצפויות בעתיד עבור מזונות קטינים", בו בקשה השבת הוצאות מיום 1.7.2020, כאשר הודיעה שתגיש אסמכתאות תוך 30 יום, להוצאות צפויות עתידיות בקשה סכום מין 4,000-4,500 ש"ח לחודש. לדבריה בהמשך, מעת הפירוד עד ל-1.7.2020 זנה את הילדים מכספים משותפים. **והאישה מבצעת.**

ביום 3.12.2020 הגישה ב"כ האשה אסמכתאות לתביעת מזונות – השבה-ועתיד. לדברי האשה, שקית המסמכים כולל הקבלות מחודשים 7-9/2020 עד ליום הדיון ב-19/10/2020 נעלמה מהאישה ביום הדיון, ולכן הקבלות הם מאותו יום והלאה. אמנם כתבה:

"עבור חודשים יולי, אוגוסט, ספטמבר, מחצית אוקטובר אין לאישה קבלות, אך אין חולק ואף בידעה שיפוטית, שהילדים ניוונו ע"י האישה מידי חודש, הוצאות אחזקת הבית שולמו, ביגוד נרכש לילדים, קופ"ח, תרופות, הילדים שהו בקייטנות בחופש [...] על אף שההוצאות לילדים מידי חודש עולה על הסך המבוקש, עומדת התביעה על השבת 1500 ש"ח עבור כל ילד סה"כ 4500 ש"ח לחודש. (הבת [...] בת 6 והבן [...] בן 4, ולכאורה רובצת על האב חובת מזונות אבסולוטית).

לבקשתה צירפה קבלות על הוצאות שונות מסוף חודש אוקטובר וחודש נובמבר, וכן טבלת הוצאות קבועות של אחזקת הבית. כמו כן צרפה התחייבויות בכת"י בחודשים 8-11/2020 לגמ"ח מקומי "[...] עבור הלוואות בסך 5,000 ש"ח כל חודש, להחזיר מיד כשתקבל מזונות.

ביום 23.12.2020 התקבלה בקשת ב"כ הבעל "למחיקת תביעת מזונות הילדים שהוגשה באצטלה של מזונות 'השבה'", בה חזר והתנגד לסמכות ביה"ד, כאשר לטענתו בע"ד אינו יכול לתבוע השבת מזונות על כספי עתיד. **וכאן מתחיל הויכוח העקרוני או יותר נכון הניסיון של הרבני לזכות חזרה בזכות לדון בתביעת מזונות גם באין הסכמה.**

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"כ הבעל מסתמך בעיקר על דברי כב' השופט מזוז כבע"מ 7628/17, הובאו בחלקם בהחלטה הנ"ל, אשר כתב בזה"ל (פיסקה 32):

"אי בהירות מסוימת עולה כאשר לגבולות תביעת ההשבה בהתייחס להוצאות עתידיות, וזאת נוכח המילים שהושמו בסוגריים בענין שרגאי: "המוציא (או העומד להוציא)".

אני סבור כי ההורה הנושא בהוצאות הילדים אותם חב ההורה האחר רשאי לכרוך במסגרת תביעת גירושין תביעה להשבת הוצאותיו אלה, וזאת בהתייחס להוצאות עד להכרעה המהותית בענין תביעת המזונות של הילדים לגופה. הכוונה היא להוצאות שההורה התובע כבר הוציא עבור מזונות הילדים, או הוצאות ידועות שהוא עומד להוציא בזמן הקרוב, כגון הוצאות קונקרטיות שהוא כבר התחייב או חויב להוציאם נכון לאותה עת. מכל מקום, תביעת השבה אינה יכולה להוות מסלול עוקף לתביעת מזונות של הקטין על ידי כריכת תביעת השבה המתייחסת להוצאות עתידיות שאינן תחומות כאמור. מטבע הדברים מדובר בהליך שאינו מצריך דיון והכרעה בסוגיה המהותית של החיוב במזונות.

לטענת ב"כ הבעל, דברים אלו מצמצמים תביעת השבה להוצאות עבר בלבד או הוצאות עתיד קונקרטיות וידועות, אך לא להוצאות שוטפות.

בעקבות הדיון מיום כ' בטבת התשפ"א (04/01/2021), נתן ביה"ד החלטה ביום כ"ב בטבת התשפ"א (06/01/2021), בה כתב:

"ב"כ הבעל יודיע תוך 5 ימים, אם מסכים שייקבעו מזונות זמניים ולא יהיה בכך קבלת סמכות. אם ב"כ הבעל יודיע שהוא מתנגד, זכותו להגיש סיכומים תוך 7 ימים נוספים, בעניין "דמי השבה", שיועברו לתגובת הצד השני תוך 7 ימים נוספים, ובכל מקרה, בין אם יוגשו סיכומים או לא, יחליט ביה"ד לאור החומר שבתיק."

ביום 11.1.2021 התקבלה תגובת ב"כ הבעל, בה השיב שבהתאם לכלל הלכתי כי "התובע הולך אחר הנתבע",¹ מבקש להעביר את כלל העניינים לבי"ד ע"ש הגאון הרב ניסים קרליץ

¹ אם כי הדבר אינו נוגע ישירות לדיון החוקי אשר לפנינו, לא נוכל להתעלם מטענה הלכתית זו, אשר בטעות יסודה וגם יש בה פגיעה חמורה במוסד בית הדין הרבני. בנוסף, ייתכן שהנחה מוטעית זו קשורה בצורה כל שהיא ל"היתר" שקבל הבעל לפנות לערכאות, ולאור דברינו בהמשך שיש לסגור את התיק הנוכחי בביהמ"ש, ייתכן אף נפקות מעשית לדברים. בכך, נקדיש דברים כאן לסתור טענה מופרכת זו.

טענה זו תמוחה מכמה טעמים.

- א. עיקר דין "התובע צריך לילך אחר הנתבע" הוא כאשר הנתבע מבקש לדון בעירו, אך לא מצינו שזכות הנתבע לדרוש מהתובע לדון בבית דין בעיר אחרת אשר שניהם אינם גרים שם. וכן לא מצינו שהתובע צריך ללכת אחר ב"כ הנתבע, כך שאין בסיס לדרוש דיון בפני ביה"ד בבני ברק, כאשר גם הנתבע אינו גר שם.
- ב. יש מקום רב לומר שביה"ד הרבני הרשמי יש לו דין של בית דין קבוע בעיר, ומזה אין הנתבע יכול להישמט בטענה שרצונו לדון בבית דין פרטי, גם אם הוא במקום מגוריו.
- ג. אף אם לשיטת הבעל ראוי לדון בבית דין המועדף עליו, מאחר שכבר ניתנה הזמנה על ידי בית הדין הרבני והבעל אף התייצב לדיונים לפניו, וביה"ד הרבני אף דן בשאר ענייני הצדדים, אינו יכול לסרב מבחינה הלכתית להזמנתם בענין המזונות בפרט, ולא מובן איך אפשר לתת היתר חילופי לפנות לערכאות בגין סירוב התובעת להעביר את התביעה לבית דין מסוים אחר.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

זצ"ל, בהרכב מיוחד אשר עוסק בענייני אישות, וש"מנימוקים השמורים עמו" מסרב כי ביה"ד הרבני ידון בענין המזונות.

בתגובת ב"כ האשה מיום 18.1.2021 דחתה את בקשתו, וכתבה שרעיון זה נועד "למשוך את הזמן", וחזרה על דרישתה שלביה"ד הרבני הסמכות לדון בענין מזונות ילדים – השבה מחודש 7/2020, וכן לגבי מזונות עתיד צפויים.

בעקבות כך, ביום ה' בשבט התשפ"א (18.01.2021) נתן ביה"ד החלטה, בה הורה לצדדים להגיש סיכומים בענין תביעת "דמי השבה".

ביום 21.1.2021 התקבלו טיעונים נוספים מטעם ב"כ הבעל, כאשר אף העיר בתגובה זו שנראה שחלק מהקבלות אינן של האשה אלא של בני משפחתה, וכן השיג על טענת האשה שרכשה בגדים בסכום גבוה.

ביום 31.1.2021 התקבלה תגובת האשה לסיכומים הנוספים, בה שוב בקשה מביה"ד לחייב את הבעל מדין השבה על העבר ומזונות עתיד הצפויים.

ביום 2.2.2021 עדכן ב"כ הבעל שהגיש הבעל תביעת מזונות בביהמ"ש, כאשר לטענתו קיבל על כך היתר "מגדולי הדור" (אך העלים את שמם, וכן בתגובתו מיום 24.2.2021 בתיק החזקת הילדים), וצרף עותק של כתב התביעה. לטענתו, תביעת האשה להשבת הוצאות מתייתרת בכך, "שהרי בית המשפט לענייני משפחה מוסמך לדון גם עבור מזונות השבה". לפי מה שהיה עד היום, צודק.

ביום 4.2.2021 התקבלה בקשת האשה למתן החלטה, בתביעתה להשבת הוצאות עבר ומזונות צפויים עתידיים. היא אף הזכירה את דברי ביה"ד הגדול (ביק 1266689/1) אשר הדגיש:

"כאשר הסמכות נתונה לבית הדין הרבני, אין הוא יכול להתנער ממנה. הזכות לדון היא גם חובה. וככל שהסמכות נתונה לבית הדין, אין בית הדין יכול לסלק עצמו מלדון בדבר הנתון לסמכותו, ועליו לקיים את חובתו ולדון בתביעה." (הדגשה במקור)

טענות הצדדים

עיקר טענות הבעל

א. תביעת האשה אינה תביעה להשבת הוצאות, אלא תביעת מזונות ב"מסוה" תביעת השבה, כאשר לדברי כב' השופטי מזוז אינה יכולה להיות מסלול עוקף לתביעת מזונות.

ד. כפי שיובהר לקמן, התביעה שהוגשה לביהמ"ש היא תביעת הבעל נגד האשה. א"כ, לשיטתו האשה היא הנתבעת, ועליו ללכת אחריה! ככל שהאשה מבקשת לדון בבית הדין הרבני, לא מובן כלל איך התירו אותם "גדולי הדור" ואותו "בית דין חשוב" לבעל לתבוע אותה בערכאות? כל שכן אם מדובר בתביעת הילדים נגד ההורים, כפי שצריך להיות לשיטת ב"כ הבעל על פי הלכת שרגאי, מה ימנע מהם לתבוע את האב בביה"ד של הרב קרליץ זצ"ל, אשר יחייב אותו במה שיפסוק, ואם לאחר מכן יש לו עדיין תביעות נגד האם, הרי היא שוב הנתבעת, וראוי ללכת אחריה.

מכל הסיבות הנ"ל, טענת הבעל ההלכתית שעל האשה לדון בפני ביה"ד שהוא בוחר, אשר אולי עמדה בבסיס ה"היתר" לפנות לערכאות בניגוד להלכה, היא תמוהה. ייתכן שהבעל וב"כ לא הציגו את מלוא העובדות לבית הדין אשר נתן את ה"היתר", ובכך רובץ על כתפיהם עדיין את מלוא חומרת הדבר של הרמת יד בתורת משה, כפי המבואר בשו"ע (ח"מ סי' יד סעי' א), וד"ל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נכון. נראה שכאן רבו גם על איזה בית דין רבני יידון בתיק, וייתכן שמכאן כל הדין.

- ב. עפ"י דברי כב' השופט מזוז, אשר הובאו לעיל, תביעת השבה מתאפיינת בכך שמדובר בהוצאות עבר דווקא; בהוצאות קונקרטריות שכבר התחייבו אליהן (כדוגמת טיפול אורתודנטי); ובדברים שאינן זקוקים לדין והכרעה בסוגיה המהותית של חיוב מזונות.
- ג. הוצאות שוטפות עתידיות נחשבות "אינן תחומות" ולא נכנסות לגדר "השבת הוצאות".
- ד. במקרה שלפנינו, יש צורך לקיים דיון בחובת האב במזונות לאור משמורת משותפת, וכן לדון בקבלות שהציגה האשה.
- ה. חלק מקבלות שהציגה האשה אינן אמינות, או נאספו מקרובי משפחה, וכן חלק מהעלויות שצוינו להוצאות מוגזמות.
- ו. תביעת השבת הוצאות הינה הליך אזרחי, שאינו שייך לדין האישי, ועליו לעמוד בתנאים לכך, כגון הוכחת ראיות.
- ז. כריכת האשה אינה כנה ונגועה בחוסר תום לב, כאשר אינה מוכנה להגיש תביעת מזונות בביהמ"ש, ובכך מנסה לעקוף את פסיקות ביהמ"ש העליון.
- ח. בעודם נשואים, הוצאות הזוג וילדיהם (מעבר למשכנתא וחסכוניות) עמד על כ-5,000 ש"ח לחודש, כך שהסכום שתובעת האשה אינה משקפת את צרכי הקטינים, ומקום מגורים בעיר אברכים אשר רמת החיים נמוכה מהרגיל.
- ט. יש לקזז כספים שלטענת הבעל, האשה גנבה מחשבונם המשותף, ואת את דמי השימוש של האשה בחלקו של הבעל בדירה.
- י. הבעל כבר הגיש תביעת מזונות לביהמ"ש לענייני משפחה ביום 2.2.2021.

עיקר טענות האשה

- א. ביה"ד כבר פסק החלטה חלוטה ביום י"ח במרחשון תשפ"א (05/11/2020) שהוא מוסמך לדון בהוצאות עבר או שצפויות בעתיד הקרוב.
- ב. הוצאות הקטינים הם מעבר ל-4,500 ש"ח, אך היא מעמידה אותם בסך 4,500 ש"ח.
- ג. נעלמו הקבלות של חודשים מ-7/2020 עוד ליום הדיון ב-19.10.2020, ולכן הקבלות הינן מיום זה והלאה. מ"מ, גם בחודשים הקודמים, הילדים ניזונו, הוצאות אחזקת הבית שולמו, וכן סופקו שאר צורכי הילדים. גם בני משפחה ערכו קניות עבודה, והחזירה להם במזומן.
- ד. האשה לוותה מידי חודש סך 5,000 ש"ח מגמ"ח [...], תוך התחייבות להשבת הסך עם קבלת החזר תשלומי המזונות.
- ה. האשה היום בחל"ת לאור קורונה, ומקבלת סך 3,114 ש"ח ממל"ל וקצבת ילדים בסך 536 ש"ח.
- ו. האיש לקח אתו חלק גדול מביגוד הילדים, ולכן היתה האשה צריכה לקנות הרבה ביגוד חדש כשחזרה הביתה עם הילדים. כבר אינה מקבל בגדים יד שניה מגיסה, כמו מקודם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ז. מאז 6/2020 הבעל לא שילם מאומה למזונות ילדיו וחינוכם, והוא מתחמק מחיובו הבסיסי.

ח. לא מדובר במשמורת משותפת. בית המגורים הקבוע של הילדים הוא עם האם. עד לדיון ביום 19.10.2020 הילדים שהו עם האב רק בסופ"ש אחת לשבועיים (3/14), ואז נוספה לינה אחת בשבוע (שלישי) (5/14).

ט. ה"פורום הנאות" של הציבור החרדי הוא בבית הדין הרבני, והבעל שמסרב לתת את הסכמתו לכך מתחמק מלזון את ילדיו. הכריכה היא כנה כיון שרצון האשה לדון באופן יעיל.

י. אין מקום לדמי שימוש, כיון שהאשה גרה בחלקה, ואדרבה, הבעל הוא אשר גנב כספים.

דיון

א. "הלכת שרגאי" ובע"מ 7628/17

יודגש מראש שביה"ד מכיר היטב את בע"מ 7628/17, ואף ניתנו ע"י הרכב זה מספר החלטות בהן נקבע שאין לביה"ד סמכות לדון במזונות קטינים לאור התנגדות הצד השני, מתוך כיבוד ערכאות. ואף שהבענו בהחלטות אלו את מורת רוחנו מפסק דין זה, במצב החוקי הקיים בארץ כעת, ביה"ד – כולל הרכב זה – פועל לפיו.

אולם, ככל שהאשה עדיין דורשת מתן החלטה בתביעתה ל"השבת הוצאות" – ככל שהדבר נשאר בסמכות ביה"ד גם לאחר פסה"ד בע"מ הנ"ל – על ביה"ד להפעיל את סמכותו, וכפי דברי ביה"ד הגדול שהזכירה ב"כ האשה. נוסף, שביה"ד הגדול הוסיף שם: "סמכות דיונית לא נקבעת לפי הצורך בהתייעלות", כך שאין מקום לטענת הבעל שהתביעה מתיירת מכיוון שביהמ"ש מוסמך לדון אף במזונות השבה, ככל שביה"ד אכן מוסמך לדון בתביעת האשה.

בכדי לברר את נושא הסמכות בנידו"ד, עלינו להתייחס תחילה לשני פס"ד אלו – הלכת שרגאי ובע"מ 7628/17 – לקשר שלהם ולהבדלים שביניהם.

"הלכת שרגאי" (בר"ע 120/69 שרגאי נ' שרגאי) ניתנה בשנת תש"ל (1969). באותו נידון הגישה האשה תביעת גירושין, והבעל כרך בתביעה זו את מזונות הקטינים, כאשר לאחר מכן הוגשה תביעה למזונות בביהמ"ש המחוזי ע"י האשה בשם הקטינים, בה ביקשה גם לקצוב מזונות זמניים. היסוד העיקרי בפס"ד שרגאי הוא שיש שני סוגי תביעת מזונות: תביעה להשבת מזונות בין הצדדים המתגרשים עצמם, המעוגן בסעיף 3 בחוק שיפוט בתי הדין הרבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953, בה נאמר:

"הוגשה לבית דין רבני תביעת גירושין בין יהודים, אם על ידי האשה ואם על ידי האיש, יהא לבית דין רבני שיפוט יחודי בכל ענין הכרוך בתביעת הגירושין, לרבות מזונות לאשה ולילדי הזוג." (הדגשה לא במקור)

בנוסף, קיימת אפשרות של תביעת הילדים עצמם למזונות מההורה החייב (לפעמים באמצעות ההורה השני כאפוטרופוס הקטינים), אשר היא לא ניתנה לכריכה. לכן, על אף קיום תביעה בין הצדדים המתגרשים מסביב למזונות הקטינים, אין מניעה מהגשת תביעה נוספת בשם הילדים ביהמ"ש המחוזי (אז) או בביהמ"ש לענייני משפחה (כעת). אך, יודגש, שבהלכת שרגאי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עצמה לא מופיעה הגבלה כל שהיא בסמכות ביה"ד לדון בתביעה להשבת הוצאות, או במהות תביעה זו. אדרבה, מפורש בה:

"ההורה, המוציא (או עומד להוציא) יציאות למזונות הילד, יכול לתבוע השבתם ממי שחייב לזון את הילד." (הדגשה לא במקור)

הרי שגם הורה שעומד להוציא למזונות יכול לתבוע השבתם בסמכות ביה"ד. אין הגבלה בכך.

בבע"מ 7628/17 נידונו שני מקרים בהם הוגשה תביעת מזונות בשם הילדים לאחר שהוגשה תביעה למזונות בביה"ד. עלתה שאלה האם השתנתה הלכת שרגאי לאור אמירות לאחרונה בביהמ"ש העליון. דעת המיעוט, כב' השופט הנדל, שאכן שונתה הלכת שרגאי, ולאור המעבר ל"מבחן המהותי", אין לאפשר תביעה נוספת לביהמ"ש, גם בשם הילדים, לאחר הגשת תביעה בביה"ד. אך דעת כב' השופט מזוז, אליו הצטרף כב' השופט קרא, היא שהלכת שרגאי עדיין שרירה וקיימת, ולכן ביהמ"ש לענייני משפחה מוסמך לדון בתביעת הילדים אשר הוגשה אליו.

אולם, במסגרת ה"עוללות", בפסקה 32 הקצרה, הרחיב כב' השופט מזוז את הלכת שרגאי בצורה עצומה, ובכך צמצם בצורה דרסטית את סמכות ביה"ד, בהגבלות חדשות אשר אינן מופיעות בהלכת שרגאי, ולא בפסיקה שלאחריה, וכמעט ריקן מכל תוכן את דברי המחוקק – אשר עומדים אתנו לא רק כיובל שנים, אלא כמעט שבעים שנה – בסעיף 3 לחוק שיפוט בתי הדין.

ב"עוללות" אלו, הציע כב' השופט מזוז שתביעה בשם הילדים היא ה"חיוב המזונות המהותי", ולא רק תביעה נוספת מקבילה כפי שמופיע בהלכת שרגאי, ושאינן לעקוף אותה בדרך של תביעת הוצאות השבה. עוד הציע שהתביעה להשבת הוצאות היא מאד מוגדרת ומצומצמת, וכפי שיבואר. לדברי "עוללות" אלו, לא הובאו שום בסיס או תקדים, אלא נאמרו כדברי סברא בעלמא.

אם כי יש מקום לביקורת על כלל דברי הבע"מ הנ"ל, בנקודה זו בפרט יש לעיין היטב. [ועי' בפס"ד מביה"ד הרבני בירושלים (תיק 1250189/7) אשר גם דנו בגבולות סמכות ביה"ד לדון לאחר בע"מ 7628/17, בה מתחו ביקורת חריפה על בע"מ 7628/17. דברינו בפס"ד זה הם בנוסף לכל האמור שם].

נציין, שבפס"ד שרגאי מוצגת תביעה בין ההורים ראשונה, כדרך הפשוטה לתביעת מזונות, כפי שנאמר שם בדברי כב' השופט זוסמן:

"כידוע, ניתן לתבוע מזונות לילדים בשתי דרכים. ההורה, המוציא (או עומד להוציא) יציאות למזונות ילדים, יכול לתבוע השבתם ממי שחייב לזון את הילד, ואם היתה אשה תובעת גט, יכול שתביעת מזונות שכזאת תהא כרוכה בתביעת גירושין ועקב כך תהא בסמכותו הייחודית של בית הדין הרבני, מכוח סעיף 3 לחוק שיפוט בתי הדין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953.

אך הילד יכול בעצמו לתבוע מזונותיו מן ההורה החייב בכך. זוהי תביעת מזונות ממש, ולא רק תביעה להשבת יציאות."

הרי שתפס את הדרך הראשונה, הפשוטה, כתביעה ע"י ההורה המוציא (או עומד להוציא), אשר יכולה להיות כרוכה בתביעת גירושין מכוח סעיף 3 לחוק שיפוט בתי הדין רבניים. "אך" הילד עצמו "יכול" לתבוע, הרי שדרך זו מוצגת כדרך חלופית, ואף משנית, אף שהיא "תביעת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מזונות ממש". ואילו לדרכו של כב' השופט מזוז, התביעה למזונות קבועים לטווח ארוך חייבת להיות מוגשת ע"י הילד עצמו (ע"י אחד ההורים כאפוטרופוס בביהמ"ש או בביה"ד בהסכמת הצד השני), ואינה רק אפשרות חלופית ש"יכול". ומוכח מכך שלהלכת שרגאי ניתן לתבוע מזונות קבועים גם באופן הראשון של השבת הוצאות.

כאמור, דברי כב' השופט מזוז ב"עוללות", אשר מטילים גם מגבלות חמורות בתביעת השבה על הוצאות עתיד, כמעט מרוקנים מתוכן את סעיף 3 בחוק שיפוט בתי דין רבניים, ולמעשה הוא כמעט מבטל בהינף יד סעיף מפורש בחוק, וכפי שיתבאר.

כפי שהבאנו, בהלכת שרגאי נכתב:

"ההורה, המוציא (או עומד להוציא) יציאות למזונות הילד, יכול לתבוע השבת ממני שחייב לזון את הילד, ואם הייתה אישה תובעת גט, יכול שתביעת מזונות שכזאת תהא כרוכה בתביעת גירושין".

הרי מפורש בהלכת שרגאי, אם כי בסוגריים, כי שייכת תביעת השבת הוצאות על הוצאות עתידיות. אין בהלכת שרגאי שום מגבלה על כך. מסתבר שנאלץ לכתוב כן, להסביר במה מדובר בסעיף 3 לחוק שיפוט בתי הדין, בה מפורש שביה"ד יכול לדון במזונות קטינים שנכרכו, כאשר לשיטתו תביעת הילדים עצמם לא ניתן לכרוך בסמכות בית הדין, אלא תביעת השבת הוצאות.

דבר זה היה פשוט גם בע"א 501/64 וינשטוק נ' וינשטוק, עד שכתב כב' השופט זוסמן:

"בפרשו את המלים "לרבות מזונות לאשה ולילדי הזוג" האמורות בסעיף 3 הנ"ל, אומר השופט זילברג, בספרו המעמד האישי בישראל, בעי 374, כי ייתכן שנכתבו *cautela ex abundante* [=מתוך זהירות יתר – א.ד.] "פן ושמא יטען מי שהוא, כי המזונות שהאשה תובעת לעצמה עד למתן הגט, או לילדים אחרי מתן הגט, אינם ענין הכרוך בתביעת הגירושין" (ההדגשה במקור).

כלומר, כ"כ פשוט היה שבסעיף 3 כלולים גם מזונות ילדים לאחר מתן הגט, עד שראה בתוספת המלים "לרבות מזונות ... לילדי הזוג" כאמירה של זהירות יתר, פן יטען אדם לומר שאינו מתייחס למזונות לאחר הגירושין (כפי אשר למעשה טען כב' השופט מזוז).

נעיר עוד, שבהלכת שרגאי, כב' השופט לנדוי התייחס במפורש לאמור בפס"ד וינשטוק, וכתב שהשופט זוסמן האיר את עיניו שטעה לייחס דבריו לתביעת מזונות של הילד באמצעות אמו, בעוד ש"למעלה מן הענין ברור שכוונת חברי היתה לתביעת האם להחזרת יציאותיה שהוציאה על גידול הילד בביתה". ואמנם הלשון היא בעבר, אך ברור שתביעת האשה שם לא היתה רק על חודשי העבר אלא גם על כלכלת הילד בעתיד. הרי מפורש בהלכת שרגאי עצמה שתתכן תביעת השבת הוצאות גם על מזונות עתיד, ואין לשלול תביעה כזו גם לטווח ארוך מפני האפשרות לתבוע בנוסף תביעה עצמאית בשם הילד. וכבר הוער כן בעמדת עמדת היועץ המשפטי לשיפוט הרבני ברע"א 7628/17.

וכן בע"א 404/70 עברון נ' עברון כתב כב' השופט ברנזון:

"הלכה פסוקה היא, כי בתביעת גירושין שבין בעל ואשה כרוך ענין מזונות ילדי בני-הזוג, אולם המשפט הוא בין הבעל והאשה והילדים אינם צד לדיון: ע"א 47/62 [1], בע' 1546. כדברי בית-המשפט:

"לפי סעיף 3 לחוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953, אין לקטין כל מעמד. אין הוא בעל זכות תביעה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

המזונות לילדי הזוג - צריכים להיות כרוכים בתביעת גירושין שבין בני-הזוג. ילדי הזוג אינם צד בתביעה הזו ואין הם יכולים להופיע כצד מתערב בתביעת הגירושין ולתבוע פסק-דין המזכה אותם במישרין במזונות. לכל היותר, אילו יכלו באמצעות מישוה להתערב בתביעה כזו, היה יכול בית-הדין לחייב אחד הצדדים לתביעה לטובת הצד השני בתביעה, אבל לא במישרין לטובתם.

הרי שראה את תביעת המזונות הכרוכה כזאת שהיא בסמכות בית הדין, אלא שהילדים אינם מחויבים לכך, ויכולים לתבוע אח"כ בשם עצמם או באמצעות הוריהם כאפוטרופסיים. ושוב הביא את הלכת שרגאי שישנן שתי דרכים בתביעת מזונות.

כך עולה גם מע"א 118/80 גבעולי נ' גבעולי, בה כרך הבעל את מזונות הקטינים בתביעת גירושין. כב' השופט שמגר כתב שם:

"כפי שראינו לעיל מאפשר **סעיף 3** הנ"ל גם כריכת עניין המזונות של ילדי בני-הזוג המתדיינים בתביעת גירושין. הווה אומר, המזונות אותם רשאי בית-הדין לפסוק עד למתן הגט כוללים גם את השבת היציאות שהאישה מוציאה למזונותיהם של ילדיה. אולם כפי שפסק בית-המשפט זה (דברי השופט זוסמן (כתוארו אז) **בבר"ע 120/69 עניין שרגאי**), סמכות השיפוט הייחודית של בית-הדין הרבני בענייני מזונות שנכרכו בתביעת גירושין, אין בכוחה למנוע מן הילדים לתבוע את אביהם בבית-המשפט המחוזי בשמם הם, יהיה זה באמצעות אמם, כאפוטרופא טבעית או באמצעות אפוטרופוס אחר, הסמכות הייחודית משתרעת רק על התביעה אותה מגישה האישה לשם השבת ההוצאות אותן היא מוציאה למזונותיהם של הילדים, בו בזמן שתביעה כגון זו שלפנינו היא תביעת מזונות של הילדים נגד אביהם."

וכעין זה הביא שם מע"א **447/79** ינאי נגד ינאי [לא מצאתי – א.ד.]:

"צדק על כן בית-המשפט קמא, כאשר קבע על יסוד הנתונים העובדתיים שלפניו כי לא ניתנה הסכמה מטעם הקטינות לקיום דיון במזונותיהן לפני בית-הדין הרבני שנתבקש לדון בעניין על ידי המערער, שניסה לכרוך את שאלת מזונותיהן של הקטינות בתביעת הגירושין שלו נגד אשתו. מה שנפסק בבית-הדין הרבני לא היה אלא קביעת הוצאותיה של האם למזונות בנותיה ובכך אין כדי לחסום דרכן של המשיבות לפנות לבית-המשפט המוסמך כדי שאביהן יחויב במזונותיהן, כחובתו על פי דין [...] אך מובן הוא כי אין האב חייב בכפל התשלום, וההכרעה האחרונה שלפנינו, לגופה של תביעת המזונות, היא הקובעת".

הרי שכתב כי ניתן לכרוך מזונות קטינים, ורשאי בית הדין לפסוק בה, ואף יש תוקף לפסיקת ביה"ד, רק שאין בכוח תביעת הגירושין הכרוכה לחסום התביעה הנוספת של הילדים, אך לא כתב שתביעת המזונות קבועים בביה"ד היא מופרכת מעיקרא ובחוסר סמכות עניינית כשלעצמה, כפי שהציע כב' השופט מזוז. [ראה בדבריו שהזכיר גם את ע"א 447/79 הנ"ל. **אך מזוז כן כתב. והעליון כן פסק ברוב קולות.**

וחזר כב' הנשיא שמגר על דבריו אף בע"א 441/93 שרעבי נ' שרעבי, עיי"ש.

זאת ועוד, צמצום דרסטי זה של סעיף 3 ושליטת מזונות עתיד במסגרתו, לכאורה עומד בסתירה ליסוד ארוך שנים של "המבחן המשולש" בכריכה, אשר דורש שהכריכה תהיה כנה, כאשר עיקר הדרישה בזה היא שהתביעה לא נועדה רק לסכל את הדיון בערכאה אחרת. וראה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בבג"ץ 6598/16 פלונית נ' בית הדין הרבני, אשר דן בערעור על מזונות קטינים, שכתב כב' השופטת ברון:

"על המבקש את הכריכה להראות כי תביעת הגירושין הוגשה על ידו בכנות ומתוך כוונה להתגרש; כי הכריכה עצמה כנה, ואינה משמשת למשל כאמצעי להתחמק מתשלום מזונות; וכי היא נעשתה כדין."

והרי לדברי כב' השופט מזוז, שאין שום אפשרות לכרוך מזונות עתיד שוטפים במסגרת השבת הוצאות, איך ייתכן שתביעה כזו תשמש כאמצעי להתחמק מתשלום מזונות ולסכל תביעה חלופית? הלא לשיטתו התביעה הכרוכה עצמה היא מצומצמת ומוגבלת, ובמהותה אין בכוחה כלל לסכל תביעה חלופית, אשר חייבת להיות מוגשת בביהמ"ש! גם זה מורה שהתפיסה בביהמ"ש העליון לאורך כל השנים היא שתיתכן תביעה כרוכה של השבת הוצאות עתידיות גם ארוכת טווח, ולכן יש להקפיד על כנות הכריכה. ברור שאין לשנות יסוד מוסד כזה באמירה של "עוללות" בלי להעיר על השינוי, כפי שכתב כב' השופט מזוז עצמו בפסקה שלפני כן:

"לא ניתן לקבל עמדה לפיה שינוי או סטייה מהלכה - הנוהגת עמנו מזה כיוכל שנים, בסוגיה כה משמעותית ורגישה - נעשו במסגרת אמרות אגב לקוניות, מבלי לציין במפורש כי מדובר בשינוי הלכה, ואף מבלי להזכיר כלל את ההלכה החלה."

נמצא, שסברתו של כב' השופט מזוז בצמצום האפשרות לתבוע מזונות ילדים עתידיים במסגרת השבת הוצאות, מעבר לכך שהיא מנוגדת לפשטות הברורה של סעיף 3 בחוק (עד שהתוספת "לרבות..." נתפסת כזהירות יתר לשלול דעה כזו), היא גם עומדת בניגוד להלכת שרגאי עצמה ולפסקי דין קודמים של ביהמ"ש העליון, ובניגוד ליסוד מוסד של המבחן המשולש. לא ברור. מנסים לפרש את מזוז? לצאת נגד פסיקתו?

יש לציין עוד, שבדברי כב' השופט קרא, אשר היווה את הדעה המכריעה בערעור הנ"ל, אין שום התייחסות לדברי "עוללות" אלו, ואדרבה, ראה את הלכת שרגאי כתקדים המחייב, שאין לשנותו או לסטות ממנו, וכך דברו:

"אני מסכים לחוות דעתו המפורטת של חברי השופט מ' מזוז כי לא נס ליחה של הלכת שרגאי המצויה עמנו יוכל שנים, וכי היא התקדים המחייב בפסיקתו של בית משפט זה. עיון בהנמקות חברי שכנעוני כי גם אין כל הצדקה עניינית לשינויה או לסטייה ממנה, משזו עלולה להיות כרוכה בפגיעה קשה בטובתו של הקטין." (הדגשה לא במקור)

א"כ, יש מקום רב לומר שאין תוקף משפטי ל"עוללות" שהוסיף כב' השופט מזוז בדבריו, הן מצד כך שהן לכאורה בגדר אמרת אגב (obiter dicta), אשר לא נצרכת להכרעת הנידון העומד בפני ביהמ"ש העליון; הן מצד כך שהן מהוות שינוי מהותי לתפיסה המקובלת בביהמ"ש העליון במשך שנים; הן מצד כך שאין לגביה התייחסות של הדעה המכריעה, אדרבה, לשונו מורה שאין לשנות את הלכת שרגאי או לסטות ממנה, כאשר כב' השופט מזוז הוא אשר בא לשנותה בדברי "עוללות" אלו, וא"כ בדברי "עוללות" אלו נמצאו דברי כב' השופט מזוז בדעת יחיד. בית דין אזורי באר שבע דן ופוסק כערעור על פסק הדין של העליון?

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב. הוצאות עתיד צפויות

אף שדברים הנ"ל ברורים לנו, במצב המשפטי השורר כעת בארץ, אין הרכב זה רואה את עצמו כמסגרת המתאימה לסתור את דברי כב' השופט מזוז שנאמרו בפסיקה הנ"ל, ואנו מפנים את הדברים לתשומת לב הרכבי בתי הדין הרבניים הדנים בהליכים כריכה המוגשים לפנייהם לשקול את הדברים בהזדמנות מתאימה. אולם, לאור הדברים הנ"ל, אף אם לא נפסוק בניגוד לדברי כב' השופט מזוז, ככל שאין סתירה מפורשת לנאמר בע"מ 7628/17, וככל שאין מניעה ברורה מכוח פס"ד זה, עלינו לפרש את בע"מ 7628/17 באופן אשר ימנע ויצמצם ככל הניתן את הסטייה מהמשמעות הברורה של לשון החוק ומהפסיקה ששורה לאורך שנים בפסיקות בית המשפט והנוהג הקיים בעניין זה. **אז אתם כן סותרים את מזוז, רק (אולי) בנימוס.**

בהתאם לכך, נדגיש שבדברי כב' השופט מזוז נאמר:

"...או הוצאות ידועות שהוא עומד להוציא בזמן הקרוב, כגון הוצאות קונקרטיות שהוא כבר התחייב או חויב להוציאם נכון לאותה עת." (הדגשה לא במקור)

הרי שאף לדבריו, ההגדרה העיקרית היא "הוצאות ידועות שהוא עומד להוציא בזמן הקרוב", וכדרך דוגמה, בהדגשתנו את המלה "כגון", הזכיר "הוצאות קונקרטיות שהוא כבר התחייב או חויב להוציאם נכון לאותה עת". אולם, אין אלו אלא דרך דוגמאות בלבד, ולא הגדרה בלעדית שאין בילתה, כפי שטען ב"כ הבעל.

לדעתנו, בהחלט ייתכן לכלול ב"הוצאות ידועות שהוא עומד להוציא בזמן הקרוב" גם מזונות שוטפים של כמה חודשים קדימה, שהרי גם מזונות שוטפים הם "הוצאות ידועות" – ברור שידוע שיש צורך להאכיל ולהלביש ילדים, וכן לשלם קופ"ח, וכו' – וכן הם "בזמן הקרוב". כך, שגם לפי הגבלתו של כב' השופט מזוז, אשר לדעתנו יש בה קושי מיסודה, אין לשלול מזונות שוטפים של החודשים הקרובים. **מנסחים פרשנות שונה לפסק הדין של העליון?**

כמה זמן אפשר להחשיב כ"זמן הקרוב"? נראה שאין לקבוע בזה מסמרות, ועל בית הדין לתת את דעתו לכך, ולהקציב את פס"ד שלו לתקופת "זמן קרוב" הנראית לו סביר לפי נסיבות הענין. בכך יוצאים ידי חובה אף לדברי כב' השופט מזוז שלא היא פסק בית הדין "מסלול עוקף לתביעת מזונות של הקטין".

ואף שאין ראייה ברורה לתקופת הזמן, לדעתנו יש להביא סמך לכך בהיקש משפטי לחוק להסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה, תשע"ה-2014, בה נתן המחוקק את דעתו בתיקון מס' 3 תש"ף-2020 על תוקפן של צו לסעד זמני, וכתב: "צו לסעד דחוף או זמני שניתן לפי סעיף קטן זה יעמוד בתוקפו **חמישה חודשים מיום מתן הצו**" (הדגשה לא במקור). הרי שמחוקק גילה דעתו שתקופה של **כחמשה חודשים היא תקופה משפטית סבירה של העתיד הקרוב, שבה יש לתת תוקף עד שתתאפשר לתת החלטות קבועות**. יודגש, שאין כוונתו כעת לומר שמדובר בנידו"ד בצו לסעד זמני או החלטת ביניים זמנית, אלא בפסק דין לזמן קצוב – העומדת בתוקפה עד למתן החלטה אחרת או פסק דין בהליך המזונות אשר ידון בתביעה ישירה למזונות ילדים בערכאה המוסמכת – רק שיש ללמוד על דרך ההיקש מהו פרק הזמן שניתן לראות כ"זמן הקרוב", אשר גם לדברי כב' השופט מזוז ניתן לתבוע "השבת הוצאות" על העתיד מכוח סמכות מקורית של כריכה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יוער עוד, מאחר שמדובר בענייני מזונות שהינם דינמיים ומשתנים ממקרה למקרה, לכן אין הכרח לקבוע מסמרות כי פסק הדין הקצוב בכריכת מזונות ילדים יוכל להיות דווקא עד לחמישה חודשים ולא שישה או יותר, בהתאם לצורך הקונקרטי שבאותו מקרה, אך יש בכך משום נתינת "קריאת כיוון" לפרשנות סבירה אשר תשלב עד כמה שניתן בין הפרשנות החדשה שהציע כב' השופט מזוז בבע"מ 7628/16 לפסיקות בית המשפט המקובלת מזה שנים והנוהג הקיים בעניין כריכת מזונות ילדים.

א"כ, לסיכום הדברים, דעתנו היא שגם לאחר בע"מ 7628/17, ואף לדברי כב' השופט מזוז ב"עוללות" (אשר, כאמור לעיל, מוקשים מאד בעינינו), לביה"ד הרבני סמכות מקורית חוקית, ואף החובה החוקית, לדון בתביעה המונחת לפניו על השבת מזונות/הוצאות עבר, וכן על תקופה של כחמשה חודשים קדימה, לפי נסיבות הענין, אשר היא מוגדרת כ"זמן הקרוב". והנה, אזורי באר שבע פוסל פסק דין של בית המשפט העליון, וקובע פסיקה חדשה.

מאחר שהאשה חזרה על תביעתה ובקשתה להשבת הוצאות עתיד צפויות גם בסוף ינואר 2021, וגם הבעל לא הודיע על הגשת תביעה בביהמ"ש עד פברואר 2021, ביה"ד קובע שבסמכותו לפסוק מזונות עתידיים צפויות לעת עתה עד סוף יוני 2021, אשר גם נראה בהחלט מתאים לנסיבות הענין בנידו"ד, בה אנחנו עומדים כבר ב-3/2021.

ג. מזונות זמניים

מעבר לאמור שלעיל, שלדעתנו גם לפי דברי כב' השופט מזוז יש לביה"ד סמכות מקורית לדון בהשבת הוצאות עתיד מספר חודשים קדימה, גם ניתן לפסוק מזונות בנידו"ד במסגרת מזונות זמניים, אשר כמו כן נראה מדברי כב' השופט מזוז שבסמכות ביה"ד לדון כן. ממשיכים לפרש את מזוז כרצונם. לפי מה שרוצים לקדם.

בהחלטה מביה"ד אשקלון (תיק 143029/6) חייבו את הבעל במזונות הקטינים כפסק דין זמני, עד להכרעה שיפוטית אחרת של הערכאה המוסמכת. על החלטה זו הוגשה רשות ערעור לביה"ד הגדול, אשר נדחתה, וכן הוגשה עליה עתירה לביהמ"ש העליון (בג"ץ 8942/20 אלהי אלמקייס נ' בית הדין הרבני הגדול).

בתגובה מאת היועץ המשפטי לשיפוט רבני מיום כ"ו בטבת תשפ"א (10.1.2020) (לא פורסם), כתב ד"ר רפי רכס, ממונה בייעוץ המשפטי לשיפוט רבני כדלהלן:

"...על אף צמצום זה עדיין הותר בית המשפט הנכבד סמכות לדון בהשבת ההוצאות למזונות הילדים בעבר וקביעה מוגבלת ומצומצמת למזונות העתיד. וכך כתב כבוד השופט מ' מזוז בדעת הרוב (בפסקה 34 לחוות דעתו):

אי בהירות מסוימת עולה באשר לגבולות תביעת ההשבה בהתייחס להוצאות עתידיות, וזאת נוכח המילים שהושמו בסוגריים בענין שרגאי: "המוציא (או העומד להוציא)".

אני סבור כי ההורה הנושא בהוצאות הילדים אותם חב ההורה האחר רשאי לכרוך במסגרת תביעת גירושין תביעה להשבת הוצאותיו אלה, וזאת בהתייחס להוצאות עד להכרעה המהותית בענין תביעת המזונות של הילדים לגופה [...].

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יוצא אם כן, כי בית המשפט הנכבד כותב את הכרעתו, בדעת הרוב, באופן ברור, כי גם אחר קביעתו בעניין סמכותו המצומצמת של בית הדין הרבני בעניין כריכת מזונות ילדים, עדיין ניתן "לכרוך במסגרת תביעת גירושין תביעה להשבת הוצאותיו אלה, וזאת בהתייחס להוצאות עד להכרעה המהותית בענין תביעת המזונות של הילדים לגופה". בדיוק על פי קביעה זו של בית המשפט העליון פעל בית הדין הרבני בהחלטתו נשוא העתירה [...] והוסיף כי מאחר "שקביעת בית הדין הינה זמנית, עד אשר תיקבע הערכאה השיפוטית שלה הסמכות, יש להכליל זאת [=את המזונות הזמניים] במסגרת השבת הוצאות". זאת בהתאם לסמכותו של בית הדין למתן סעדים זמניים בעניינים הנדונים לפניו (ראה סעיפים 77 – 78 לחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), תשט"ז-1956; תקנה יז לתקנות הדיון; וסעיף 17(ב) לחוק הפרשנות, תשמ"א-1981).

מאחר שעד היום, לא ניתנה כל החלטה למזונות בערכאה אחרת, והאשה זועקת זמן רב – יותר מחצי שנה – למזונות הקטינים, וככל הנראה הבעל טרם העביר לה כל סכום, וגם לא נטען על ידו ששילם לה משהו, גם מטעם זה ניתן לחייב את הבעל במזונות, אף לדברי כב' השופט מזוז בבע"מ 7628/17. האב מתנגד לסמכות הרבני. תואיל נא האם לפתוח תיק בבית המשפט למשפחה, ותקבל את מזונותיה במהירות הבזק. אם כן ניתן להשתית את החיוב בפועל שבפס"ד דין על כל פנים על בסיס חיוב מזונות זמניים, וכאמור לעיל, דעתנו נוטה שתקופה של כחמשה חודשים היא תקופה סבירה לכך. אולם, נדגיש שוב, שלדעתנו הסמכות לפסוק מספר חודשים קדימה היא לא רק מכוח הסמכות של ביה"ד למתן סעד זמני בעניינים הנדונים לפניו, על דרך שפסקו ביה"ד באשקלון, אלא אף סמכות מקורית על פי סעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים. הנפקות המעשית בכך יתברר בהמשך הדברים, לקמן סעיף ז' (תביעת הבעל בביהמ"ש).

ד. כנות הכריכה

עוד טען ב"כ הבעל שחסרים כאן תנאי הכריכה. אולם, טענה זו יש לדחות. ברור שתביעת הגירושין היא כנה, והאשה דורשת מהבעל להתגרש. כמו"כ, הכריכה נעשית באופן מפורש, ולכן היא כדין. כמו"כ, יש לקבוע שהכריכה היא כנה. עיקרו שלא תנאי זה הוא הרצון הכנה לדון בענין בפני הערכאה, ולא כטכסיס טקטי לחסום את הדיון לגופו של עניין. טענת הבעל שהאשה היתה יכולה להגיש תביעה בביהמ"ש אינה מורה על העדר כנות. אין שום חיוב על האשה להגיש תביעה בשם הילדים, וזכותה לתבוע בינתיים את השבת ההוצאות ואת הוצאות העתיד הצפויות בערכאה המועדפת עליה וראוי לה לפי מצפונה ודתה. טענתו הנוספת של הבעל, שחלק מהקבלות אינן מהימנות, גם אם הן נכונות, אין בה לפגוע בכנות הכריכה, שכן זו תפקידה של הערכאה השופטת, לברר את אמיתות הטענות.

כעין זה, ראה בהלכת גבעולי הנ"ל שכתב כב' השופט שמגר:

"המערערים העלו טענות מטענות שונות כדי להצביע על כך שהתביעה לבית-הדין הרבני לא הוגשה בכנות וכי כריכת המזונות לא נעשתה בכנות, אך טענות העובדתיות אלה אין בהן כדי לסתור את גרסתו של המשיב, הנתמכת לכאורה בטענות העובדתיות ובנוסחה של התביעה, כי הכריכה היתה כנה. לשם הסרת ספק אוסיף, כי אין בכך כמובן משום הבעת דעה על התביעה לגופה הנמצאת עתה בדיוק לפני בין הדין הרבני, [...] אך כמוזכר לעיל, השאלה העומדת לפנינו בשלב זה היא שאלה כנות הכריכה ולא צדקתה העניינית של התביעה."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אדרבה, הנתבע הוא אשר נהג בחוסר תום לב, כאשר בתחילה התנגד לסמכות ביה"ד, בלי להגיש תביעה חלופית בביהמ"ש, ולאחר מכן דרש מהאשה להעביר את מכלול הנושאים לבית דין פרטי, ושוב הגיש תביעה לביהמ"ש באופן לא תקני, כפי שיבואר בהמשך. ביה"ד מתרשם שאין הוא מנסה אלא להתחמק מתשלום מזונות לילדיו, וכפי שעד עכשיו לא שילם לאם ולו אגורה אחת למזונות הקטינים.

ה. הוצאות הטעונים הכרעה

עוד ציין הבעל את המשך דבריו של כב' השופט מזוז שכתב בענין הבנתו של "השבת מזונות":

"מטבע הדברים מדובר בהליך שאינו מצריך דיון והכרעה בסוגיה המהותית של החיוב במזונות."

נעיר שוב, שלהבנתנו לעיל, אין מניעה עקרונית בהלכת שרגאי לתבוע השבת הוצאות לטווח ארוך, אשר בהחלט ייתכן שיצריך דיון והכרעה בסוגיה המהותית של חיוב המזונות. אולם, גם אם כעת עלינו לפעול לפי הדברים הנ"ל, אין כאן אמירה כל שהיא כפי שטען ב"כ הבעל שמדובר אך ורק בהוצאות אשר אינן צריכים דיון והכרעה. הרי זהו תפקידו של כל ערכאה שיפוטית, לדון בנושאים השנויים במחלוקת בין הצדדים. כוונתו של כב' השופט מזוז, כפי שמתברר בהמשך דבריו, שבהליך מזונות עיקרי, בשם הילד, לדבריו:

"נבחנים צורכי הקטינים, אופן סיפוקם, ההורה שיישא בהוצאות וכיו"ב, והכל מתוך בחינת טובת הילד."

דבר זה מצריך ראייה לטווח ארוך, בצורך ממוצע למשך שנים, זמני שהייה רשמיים, השתכרות ההורים ויכולתם לעמוד באספקת צרכי הקטינים למשך זמן. לעומת זה, ב"השבת הוצאות" לפי משנתו של כב' השופט מזוז, המיקוד הוא על ההוצאות בפועל אשר נשא צד אחד בתקופה המדוברת לצורך הקטנים אשר בעת הזאת ראוי שהצד השני יפצה אותו על כך. אין לשלול שלצורך כך יצטרך ביה"ד לברר את הכנסות ההורים בעת זו, ואת זמני השהות אשר התקיימו בפועל, אך אין משמעות במסגרת זו לטעון על משמורת משותפת כאשר זמני השהות אצל צד אחד לא התקיימו בפועל. כמו כן, אין מקום לדון כאן ביכולת השתכרות הכללית, אלא בהכנסות הצדדים בתקופה המדוברת.

ידוע גם שהתקבל בפסיקה האזרחית (שאליה פנה הבעל-האב לדון במזונות הילדים), כי סכום הוצאות מזונות, עומד כיום על סך כ-1,400 ש"ח לילד, סכום זה נתפס כדבר פשוט אשר אין צריך להגיש עליה ראייה, זאת מלבד מדור ואחזקת מדור. אמנם, ביה"ד אינו תמיד פוסק סכום זה, בהתאם ליכולות הבעל, אך מאידך, אין צורך לדקדוק בכל קבלה וקבלה כאשר מדובר בסכום השבת הוצאות בהתאם לסכום בסדר גודל זה. בית הדין עיין בקבלות שצירפה האשה, אשר כוללים מזון, ביגוד, חינוך, וכדו', וכן ברשימת ההוצאות השוטפות למחיה, כולל לאחזקת המדור. גם אם יתברר שיש לפסול או להטיל ספק בחלק מסוים של הקבלות, יש לשער בקירוב לסך הנ"ל. האשה העמידה את תביעתה על סך 1,500 ש"ח לילד, אשר כולל אחזקת מדור (אשר מחציתו מגיע לסך 500 ש"ח ויותר, כ-175 ש"ח לכל ילד).

בהתחשב בנ"ל, סך 1,500 ש"ח שתבעה האשה, הכולל אחזקת מדור, הוא בהחלט סביר, בפרט בהתחשב בכך שקטין אחד עדיין בגדר "קטני קטנים", ואף קטינה אחת נהיתה הגיעה לגיל 6 רק ב-12/2020, כאשר התביעה להשבת מזונות היא מ-7/2020. בנוסף, התקופה המדוברת כולל חלק מהקיץ, תקופת חגי תשרי, וסגרי קורונה, חודשים מאתגרים אשר בלי ספק

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דורשים בפועל הוצאות גדולות מהמוצע עבור הקטינים. אולם, בהערכה שמרנית על צד הנמוך לצאת מידי כל ספק בקבלות שהוגשו, ובהתחשב בימים בו שהו הילדים בפועל אצל האב, ביה"ד קובע סך 1,200 ש"ח (כולל אחזקת מדור) עבור כל קטין עד גיל 6, וסך 1,000 ש"ח (כולל אחזקת מדור) לכל קטין מגיל 6 ומעלה. **כנראה דיני צדקה אחרי גיל 6.**

לטענת האב, ישנה משמורת משותפת, והילדים שוהים אצלו כמעט חצי מהזמן. אולם, בדו"ח העו"ס מיום 4.1.2021 הומלץ על משמורת בידי האם, ולזה יש להתייחס בבואנו לפסוק מזונות לקטינים, שהרי הגדרת משמורת אינה מגדירה בהכרח את זמני השהות. גם אם ייתכן אחריות משמורת משותפת, חלוקת השהות אינה שווה כלל. **נהדר! סוף סוף אמירה והבנה של הרבני שהמונה משמורת משותפת לא בהכרח קשור לחלוקת זמני השהות לפי זמני השהות שנקבעו, הילדים שוהים אצל האב לסופ"ש ארוך (מחמישי צהרים עד ראשון בוקר) פעם בשבועיים. רק באמצע 10/2021, התווסף גם שלישי כל שבוע. כך, שגם בקיום הסדרי שהות מלאים, הילדים נמצאים אצל האם כשני-שלישי הזמן.**

מעבר לכך, ביה"ד, אשר מוסמך לדון בהחזקת הילדים, ועוסק בו בפרטי פרטים ומודע היטב לעובדות בשטח שבו הילדים שהו בפועל ברוב רובו של הזמן אצל האם. א"כ לא מדובר בחלוקה שווה, כך שהאמור בבע"מ 919/15 בענין שהות של ילדים במשמורת שווה אינה רלוונטית לנידו"ד, וככל יש לנכות בכל זאת חלק מסוים, הוא כבר כלול בהערכה השמרנית הנ"ל. **אמנם בבע"מ 919/15 שני המקרים היו של זמני שהות שווים, אך כבר הובהר והוסבר רבות שיש לבדוק את חלוקת זמני השהות בכל תא משפחתי, ולא רק במקרים של זמני שהות שווים.**

בנוסף, כפי שהוזכר לעיל, האם נמצאת כעת בחל"ת, כך שבדיון במסגרת השבת הוצאות, כמעט ואין מקום לחייב אותה בעלות הוצאות הילדים מדין "צדקה", גם לסוברים שיש לחשב כן (לרבות בע"מ 919/15).

נמצא, שיש לחייב את הבעל עבור הוצאות מזונות שלשת הקטינים סך 3,400 ש"ח עבור חודשים 7-12/2020, וסך 3,200 ש"ח עבור חודשים 1-2/2020, ולחמשת החודשים הקרובים עד לחודש 6/2021.

א"כ, כעת, יש לחייב את הבעל בסך 26,800 ש"ח עבור השבת מזונות של התקופה מ-7/2020 עד 2/2021. עליו לשלם סכום זה תוך 30 יום, ככל חיוב ממוני למזונות על העבר.

החל מ-3/2021 ועד ל-6/2021 (כולל, תוקף פס"ד זה), עליו לשלם עבור השבת הוצאות צפויות סך 3,200 ש"ח בכל עשירי לחודש.

זכות האשה לאכוף את תשלום סכומים הנ"ל במועדם הראוי בדרכים המקובלות.

1. מדור ומשכנתא

יוער עוד שכיון שלצדדים דירה, אין לחייב את הבעל בחיוב מדור כשלעצמו, כיון שהילדים גרים ב"חלקו", אך ברור שעליו לשלם את מחצית המשכנתא אשר הוא ענין הוני הקשור לחלוקת רכוש, אשר גם נכרך בתביעת הגירושי ונמצאת בסמכות הייחודית של ביה"ד.

ככל שהבעל לא משלם את חלקו במשכנתא ישירות לבנק בצורה מסודרת מידי חודש בחודשו, יש מקום אף להוסיף את מחצית סכום המשכנתא במסגרת השבת הוצאות כ"מדור רעיוני" להבטיח את קיום המדור לילדים, בפרט אם בפועל האשה משלמת את המשכנתא.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אולם, האשה בבקשתה מיום 3.1.2021 כתבה (סעיף 5) ש"כתביעה הנ"ל לא מבוקש דמי מדור – על אף שעל הדירה רובצת משכנתא". וראה בדברי הרמ"א (חו"מ סי' יז סעי' יב) ש"אין לדיין לפסוק יותר ממה שתבע", בפרט כאשר התובע עצמו מודע לזכות הנוספת (עיי"ש במפרשי השו"ע). לכן ביה"ד אינו פוסק בפס"ד זה תשלום בפועל לאשה עבור מחצית המשכנתא כ"מדור רעיוני", ומסתפק בהבהרה העקרונית שהבעל חייב במחצית המשכנתא כחייב הוני מעבר לכל סכום הנפסק בפס"ד זה, ויובא בחשבון במסגרת חלוקת רכוש.

מכל מקום, נושא המשכנתא עלה בדיון ביום כ' בטבת תשפ"א (04.01.2021), ובהחלטת ביה"ד מיום כ"ו בטבת תשפ"א (10.01.2021) נכתב:

"בהתאם להסכמה שהובעה במהלך הדיון (אף שנשמט אזכורה מפרוטוקול הדיון), על הצדדים להפקיד לחשבון המשותף עד ה-10 לכל חודש, כל אחד בנפרד סך של 850 ש"ח, עבור תשלום המשכנתא.

תוקף ההחלטה עד למתן החלטה אחרת של ביה"ד."

אולם, בבקשה מיום 15.2.2021 מסרה האשה שהפקידה את חלקה, אך הבעל לא מילא את חובו. עליו לשלם לבנק באופן מידי כל סכום שחסר, והוא חייב בכל הפסד או נזק אשר נוצר/ייוצר בעטיו של אי תשלום חלקו.

ז. תביעת הבעל למזונות קטינים בבית המשפט

ביה"ד עיין בכתב התביעה בביהמ"ש אשר צרף ב"כ הבעל בהודעתו. מתברר שהתביעה הוגשה כתביעת הבעל נגד האשה, לא כתביעת הילדים נגד הוריהם למזונות. נראה שהבעל נפל בזה בפח "השתק פלוגתא" כאשר כל טענתו לביטול סמכות ביה"ד היא מכת הלכת שרגאי ובע"מ 7628/17, כאשר כל בסיס הלכת שרגאי היא בכך שיש לילדים תביעה עצמית, וכך אף מודגש בדברי כב' השופט מזוז בבע"מ, כפי שהביא בא כוח הבעל עצמו בסיכומיו:

"תביעת השבה נבדלת אפוא מתביעת מזונות בשני אלה: ראשית, זהות בעלי הדין - בעוד כתביעת מזונות התובע הוא הילד (באמצעות הורה כאפוטרופא טבעי או באמצעות אפוטרופוס ממונה) התובע את ההורה החייב במזונותיו, הרי שכתביעת השבה מדובר בתביעה בין ההורים. שנית - בעוד תביעת המזונות עניינה בזכות הילד וחובת הוריו לזוננו, תביעת השבה הנכרכת כתביעת גירושין עניינה בתביעה כספית-אזרחית בין ההורים להתחשבות בגין הוצאות עבור מזונות הילדים. וכפי שהובהר בהלכת שרגאי:

"התביעה [תביעת הילד – מ.מ.] שונה מתביעת ההורה לא רק מבחינת מהותה, אלא גם מבחינת בעלי-הדין העומדים בפני בית-המשפט או בית-הדין ומתדיינים, שבו בזמן שבמקרה הראשון מתדיינים ההורים בינם לבין עצמם, מתדיין במקרה השני הילד עם ההורה הנתבע."

ודוק: שני אלה מהווים תנאים מצטברים המבחינים בין "תביעה להשבת יציאות", אותה ניתן לכרוך בתביעת גירושין, לבין תביעת המזונות של הילד, אותה לא ניתן לכרוך כאמור."

נמצא, שהבעל – אשר טוען שאין אפשרות לכרוך תביעת מזונות קטינים, ולכן מתנגד לסמכות ביה"ד – הגיש אף הוא לביהמ"ש לא תביעה של מזונות קטינים בשמם, אלא תביעה בין הצדדים המתגרשים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ככל שמדובר בתביעה בין הצדדים, שהיא תביעה להשבת הוצאות, גם לפי הלכת שרגאי ובע"מ 7628/17 ביה"ד מוסמך לדון, וכפי שהתבאר לעיל. בכך, לכאורה תביעת הבעל לביהמ"ש הוגשה בעת שכבר הוגשה תביעה מקבילה לביה"ד, אשר גם לה סמכות מקורית לדון בתביעת השבה. לכן, לדעתנו, מן הראוי שביהמ"ש ידחה את תביעת ההשבה של הבעל על הסף על פי עיקרון כיבוד הערכאות, בפרט לאחר שבית הדין פסק הן בענין הסמכות וכן לגופו של עניין, עד אשר יוגש תביעת מזונות של הילדים עצמם מההורים כחוק (בהסתייגות האמור בשו"ע חו"מ סי' יד סעיף א, וד"ל), בהתאם להלכת שרגאי.

לדעתם גם אם אבא יתבע את האמא צריך לתבוע מפורשות בשם הילדים בכדי לשלול מבית הדין סמכות. ומכאן קבעו שיש להם סמכות גם למזונות קבועים.

מסקנה

לאור כל האמור לעיל, בית הדין קובע:

א. לביה"ד הסמכות החוקית, גם לאחר בע"מ 7628/17, לדון בתביעת ההשבה של האם על מזונות עבר, וכן על מזונות עתיד צפויות לתקופה קצובה, אשר לדעתנו יש להעריך כחמשה חודשים קדימה, בנסיבות נידו"ד החל מסוף ינואר 2021, כלומר עד 6/2021 (כולל).

ב. לאחר העיון בנתונים, יש לחייב את הבעל בסך 26,800 ש"ח על השבת מזונות עבר עבור שלשת הקטינים. על הבעל לשלם מלוא סכום זה תוך 30 יום.

ג. כמו"כ, ביה"ד מחייב את הבעל בסך 3,200 ש"ח לחודש, עבור הוצאות מזונות עתיד הקרוב הצפויות של הקטינים לחודשים 3-6/2021. סכום זה ישולם עד ה-10 לכל חודש (של 3/2021 יש לשלם תוך 5 ימים מיום חתימת החלטה זו).

ד. מכיוון שתביעת הבעל לביהמ"ש הוגשה כתביעה של השבת הוצאות נגד האשה, לא כתביעה עצמאית בשם הילדים, עפ"י הלכת שרגאי ביהמ"ש אמור לדחותה על הסף על פי עקרון כיבוד ערכאות, כיון שביה"ד מוסמך כעת לדון בתביעה זו, והוא כבר החל לדון בה טרם הגשת התביעה, וכעת אף פסק בה, הן בענין הסמכות והן לגופו של ענין. מצאו דרך מתחכמת, עם פרשנות משלהם לדברי מזוז, על מנת להחזיר לבתי הדין את הסמכות. כמובן שעל עורכי הדין לפעול בהתאם על מנת למנוע זאת.

פס"ד זה ניתן לפרסום לאחר השמטת פרטי הזיהוי של הצדדים

ניתן ביום א' בניסן התשפ"א (14/03/2021).

הרב אברהם צבי גאופטמן

הרב עובדיה חפץ יעקב

הרב אהרן דרשביץ – אב"ד

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה